

נשיא ומייסד
הרב שאול ישראלי זצ"ל

חֶמְדָּה יָמִים HEMDAT YAMIM

פֶּרֶשֶׁת הַשָּׁבוּעַ וַיְחִי תִשְׁפִּי

מִי ה"גֶּפֶן" ? מַה הוֹחֵלֵט ?

הרב יוסף כרמל, ראש כולל 'ארץ חמדה'

המאבק בין יוסף ואחיו על ההנהגה, שהחל בתחילת פרשת וישב, הוכרע חד משמעית בפרשת ויגש, שם האחים אמורים להפוך לעבדיו. יהודה - מנהיגם של בני יעקב, שלקח את האחריות על כתפיו, מציע עצמו לשמש כעבדו של יוסף. כל אחד עשר האחים משתחוים ליוסף ובכך מתקיים החלום הראשון. בפרשתנו גם יעקב משתחוה ליוסף כמשנה למלך מצרים: "וַיִּשְׁתַּחוּ יִשְׂרָאֵל עַל רֹאשׁ הַמֶּטָּה" (בראשית מז, לא) ובכך מכיר ביוסף כמי ששולט על העולם, ומקיים בכך את החלום השני (אומנם עיינו במדרשים שמצוטטים חלקית ע"י רש"י שם, אך אין זה מבטל את הפשט).

ננסה לבדוק את הסוגיא בניסיון להכריע מי ינהיג את עם ישראל, יוסף או יהודה, באמצעות התשובה לשאלה: מי ה"גפן"? נעשה זאת תוך עיון בברכות המופיעות בפרשתנו, והשוואתן לברכות שבסוף ספר דברים, נביא ראייה גם מהמאבק שהתרחש בתקופת השופטים בביתו של גדעון. זהו בפועל המאבק הראשון על ההנהגה וכס המלוכה. גם שם השאלה הייתה מי ה"גפן"? במקומות רבים בתנ"ך עם ישראל נמשל לגפן משובחת. בגלל קוצר היריעה ניתן כרגע רק דוגמא אחת. הנביא ירמיהו מכריז: "וְאֶנְכִי נִטְעַתִּיךָ שָׂרֵךְ כִּלְה זֶרַע אֲמֹת" (ב, כא). (גפניה של ארץ ישראל היו מפורסמים בעולם בתקופת התנ"ך וגם, ב"ה, בדורנו).

יעקב מדמה את יוסף לגפן משובחת הגדלה על העין, שענפיה מטפסים על החומה: "בֶּן פֶּרֶת יוֹסֵף בֶּן פֶּרֶת עָלֵי עֵין פְּנוֹת צֶעֱדָה עָלֵי שׁוּר". כיון שיוסף הוא הגפן הרי שהוא מקבל את ברכת האבות, והנזר יהיה מונח על ראשו-קֶדְקֶדוֹ, הוא המלך. כך מפורש בפסוקים "תִּהְיֶינָה (הברכות) לְרֹאשׁ יוֹסֵף וּלְנִזֵּר אָחִיו" (שם מט, כב-כו).

ברכתו של יוסף משתרעת על פני חמישה פסוקים. לעומתו, יהודה מקבל רק שלשה פסוקים: "לֹא יָסוּר שִׁבְט מִיְהוּדָה וּמַחֲקֶק מִבֵּין רַגְלָיו עַד כִּי יָבֹא שִׁילֹ" (המינוי כשבט=מנהיג איננו עתה, אלא עד שיגיע הזמן (במצואות היו צריכים לחכות למעלה מארבע מאות שנים) וְלוֹ יִקְהֶה עֲמִים". גם הקשר לגפן הוא עקיף: "אֲסָרִי לְגֶפֶן עִירוֹ וְלִשְׂרָקָהּ בְּנֵי אֶתְנֹו כַּבֵּס בִּינִי לְבָשׁוּ וּבָדָם עֲנָבִים סוּתוֹ: חֲכָלִילִי עֵינַי מִיָּין..". (שם י-יב). מכאן הוכחה נוספת כי יוסף הוא הנבחר, כי הוא מייצג את ה"גפן".

הוכחות נוספות למעמדו של יוסף כ"גפן" נביא מברכותיו של משה רבנו. יוסף מקבל חמישה פסוקים של ברכה, ויהודה מקבל רק פסוק אחד. משה גם מצטט את ברכת יעקב כשהוא מברך את יוסף, ואילו אין זכר לברכות מבראשית בפסוק על יהודה. נדגיש את הציטוטים בברכת משה הללוקחים מברכת יעקב: "וּלְיוֹסֵף אָמַר מִבְרַכְתָּ ה' אֲרָצוֹ מִמֶּנֶּה שְׁמִים מְטֹל וּמִתְהוֹם רִבְצָת תַּחַת: וּמִמֶּנֶּה תְּבוֹאֶת שְׁמֶשׁ וּמִמֶּנֶּה גֶרֶשׁ יָרְחִים: וּמִרֹאשׁ הָרָרִי קָדָם וּמִמֶּנֶּה גִבְעוֹת עוֹלָם: וּמִמֶּנֶּה אֲרָץ וּמִלֵּאָה וּרְצוֹן שְׁכֵנֵי סִנְה תְּבוֹאֶתָהּ לְרֹאשׁ יוֹסֵף וּלְקֶדְקֶד נִזֵּר אָחִיו: בְּכוֹר שׁוּרוֹ הָדָר לוֹ וְקָרְנֵי רֹאשׁ קָרְנָיו בָּהֶם עֲמִים יִנָּח יַחְדּוֹ אֲפָסִי אֲרָץ וְהֵם רִבְבוֹת אֲפָרִים וְהֵם אֲלָפֵי מִנְשָׁה" (דברים לג, יג-ז).

נסיים בהוכחה אחרונה על ידי השוואה בין ברכותיהם של משה רבינו, ההולך בעקבותיו של יעקב, בדרך נוספת. יעקב ברח בפרשתנו רק את בניו של יוסף, ממשיכי דרכו, כמנהג המלכים (ורק מי שבנו מולך אחריו הוא מלך ואכמ"ל). גם משה בעקבותיו מברך רק את בני יוסף במטבע לשון שהשתמשו בה לדורות, כדי להכריז מי הוא המלך: "וְהֵם רִבְבוֹת אֲפָרִים וְהֵם אֲלָפֵי מִנְשָׁה" (עיינו שמו"א יח, ז).

הראיה הנוספת לכל המהלך היא ממשל יותם.

גדעון היה הראשון שניסה למלוך על ישראל, לכן קרא לבנו אבימלך, שמשמעותו היא אני אבא של המלך הבא, ובני=יורשי הוא אביו של הדור השלישי לבית המלכות שאקים.

אחרי מותו מתפתח מאבק על ההנהגה בין אבימלך לבין אחיו. גם במשל זה אנו מוצאים בקשה מהגפן למלוך: "וַיֹּאמְרוּ הָעֲצִים לְגֶפֶן לְכִי אֲתָּ מְלִכִי עָלֵינוּ" (שופטים ט, יב). יותם טוען כלפי אבימלך אתה לא ה"גפן"!

אם כך, ההכרעה במאבק בין יוסף והאחים על ההנהגה, לא באה לידי ביטוי רק בהתקיימות החלומות, אלא גם באמצעות הברכות והתשובה לשאלה מי ה"גפן"? (בהזדמנות קרובה נברר מתי עברה ההנהגה לגפנו של יהודה).

הבה נתפלל שגם בדורנו נזכה למנהיגים שהם "גפן" משובחת, שיובילו את עם ישראל, שנמשל לגפן,

בארץ ישראל שגפניה משובחים.

(לשיעורי הרב יוסף כרמל ביוטיוב)

לְעִילּוֹי זְשַׁמַּת

הרב משה מרדכי ארנר
א' בניסן תשפ"ה

לע"נ הנופלים במערכה להגנת המולדת הי"ד

הרב ד"ר ג'רי האכבוים י"ח באדר ב' תשפ"ב	פרופ' ישראל ושלומית אהרונים י"ד בכסלו תשפ"ג / ט' בחשוון תשפ"ו	מר משה וסרצוג כ' בתשרי תשפ"א	הרב יהושע רוזן ט"ו באדר א' תשפ"ב	הרב ישראל רוזן י"ג בחשוון תשע"ח	הרב שלמה מרזל י' באייר תשע"א
הרב אשר וגב' סוזן וסרטייל ט' בכסלו / ט"ז אלול	ר' מאיר וגב' שרה ברכפלד (שרה - ט"ז בטבת תש"ף)	הרב שמואל כהן שבט תשפ"א	הרב ראובן וחייה לאה אברמן ט' בתשרי תשע"ו / כ' בתשרי תשפ"ב	ר' שמואל וגב' רבקה ברנדמן ט"ז בטבת תשפ"ג / ח' באייר תשפ"א	הרב יוסף מרדכי שמחה שטרן נלב"ע כ"א באדר א' תשע"ד
ר' אליהו כרמל וגב' מלכה טויבע כרמל ח' באייר תשע"ו / י"א במנחם-אב תשס"ט	ר' אברהם ומרת גיטה קליין י"ח באייר / ד' באב	מר יצחק וגב' נעמי טרשנסקי כ"ח באדר תשפ"א / י"ד אדר ב' תשפ"ד	מר זליג וגב' שרה ונגרובסקי כ"ה בטבת תשפ"ב / י' בתמוז תשע"ד	יעקב מאיר רוסק ז"ל נלב"ע י"ג בטבת	הרב יוסף מרדכי שמחה שטרן נלב"ע כ"א באדר א' תשע"ד
גב' ג'ולי קושיצקי י"ט באדר ב' תשפ"ב	גב' מירה קושיצקי כ"ב בסיון תשפ"ג	הרב יעקב (ג'רי) פרנקל ט' בטבת תשפ"ב	נפתלי בן שלמה מרמורש כ"ז כסלו תשפ"ב	מר אלישע בן רבקה וגב' שושנה בת שרה	הרב יוסף מרדכי שמחה שטרן נלב"ע כ"א באדר א' תשע"ד

Eretz Hemdah

ארץ חמדה, ע"ר

רח' ברוריה 2, ירושלים 91080 2 Bruriya St., Jerusalem

WWW.ERETZHEMDAH.ORG 02-5371485 תל: Tel: info@eretzhemdah.org

הרב בצלאל דניאל – ראש תוכנית "מורנו" מבית 'ארץ חמדה'

לע"נ מורנו הרב ארנרייך זצ"ל, ממנו למדנו להרגיש את הסברא ולהתרגש מהבנת התורה

הוצאת מעשר כספים על מצוות

בשבועות האחרונים אנו עוסקים בחובת מתן מעשר כספים. אחרי שלמדנו את יסוד הדין, ביררנו ממה יש להפריש את מעשר הכספים. עתה נברר עבור מה מפרישים – לאלו מטרות יש לתת את מעשר הכספים.

עמדנו בעבר על שני מקורות לחובת מעשר הכספים:

1. "כל אשר תתן לי עשר אעשרנו לך" (בראשית כח כב) – בצאתו לחרן יעקב אבינו נודר שעשירית מהרכוש שיצבור יינתן להגדלת שם ה' בעולם.
2. "עשר תעשר את כל" (דברים יד כב) – חז"ל לומדים מהכללה זו שחובת מעשר עניים איננה מהיבול בלבד, אלא גם מכל הכנסה של האדם.

הערנו שתי הערות משמעותיות, המקובלות גם על הלומדים את חובת מעשר הכספים מהפסוק השני:

- א. די מוסכם שהחובה אינה מן התורה, אלא מדרבנן או אפילו מנהג ראוי בלבד.
- ב. גם אם המקור הוא מעשר היבול, יש הבדל בין המעשר מהיבול והמעשר מהכנסות. הפרשת התרומות היא מהברוטו של היבול, ללא התחשבות בהוצאות שהאדם הוציא בכדי להצמיח את היבול וכדו'. לעומת זאת, מעשר הכספים הוא מההכנסות נטו. בהגדרת "נטו" עסקנו בשבועות האחרונים.

לכאורה יש נפקא מינה יסודית בין המקורות הללו:

לפי המקור הראשון, מעשר הכספים נועד להעצים את שם ה' בעולם. מה יעקב עשה עם כספי המעשר? יתכן וחילק לעניים, אך עיקר הניתנה "לך", לקב"ה, של האבות היה פרסום אמונת הייחוד ושם ה' בעולם. אם כך, גם אנו יכולים לתרום את כספי המעשר לבניית בתי כנסת והקמת מקוואות. אך לפי המקור השני, יש כאן הרחבה של מעשר עני. לא יעלה על הדעת לתת את פירות מעשר העניים להקמת בית כנסת.

בלקט יושר (יורה דעה עו עניין א) אומר שאין לקנות טלית תפילין או ארבעת המינים ממעות מעשר כספים (ערוך השלחן יורה דעה רמט סעיף י פוסק את הדברים). ברם הוא מוסיף שם שהוא מסוגל לצאת ידי חובת המצווה על ידי הציבוריים. כלומר, לכאורה יש שתי סיבות נפרדות מדוע אי אפשר לצאת ידי חובת מעשר כספים בכסף המושקע במצוות שכאלה:

- א. מצד כפל מבצעים: יש צורך להוציא כסף על מצווה מסוימת, לא יתכן שאותה הוצאה תחשב גם כמעשר כספים.
- ב. מצד שזו לא בדיוק הוצאה של מצווה: מדוע אדם רוכש טלית תפילין וארבעת המינים אישיים, ואינו משתמש בשל הציבור? יתכן ואינו רוצה ליהנות מנכסי הציבור אם יש ביכולתו לרכוש לעצמו. יתכן ויש בכך הידור במצווה, אך זו לא הוצאה נצרכת עבור המצווה. יתרה מכך, יתכן ומדובר בשיקולי נוחות בלבד – האדם מעדיף שיהיו לו את תשמישי המצווה האישיים שלו ולא יהיה לו צורך להשתמש בשל אחרים.

בשו"ת משיב דבר (של הנצי"ב, חלק ב סימן עה) פוסק שאין לכתוב ספר תורה מכספי מעשר, מפני שיש מצווה לכתוב ספר תורה. אך בספר בכורי יוסף פוסק שאם יש קהילה שאין לה ספר תורה, מותר לתת מכספי המעשר כדי לכתוב עבורם ספר תורה. בדומה לכך, הש"ך (יורה דעה סימן רמ"ט ס"ק ג) פוסק שניתן לעשות הכנסת כלה ולסבסד ברית שההורים אינם יכולים לסבסד בעזרת כספי מעשר.

שימו לב שאין כוונתם לחלוק על השיטות הקודמות ולומר שניתן לקיים מצוות בעזרת מעשר הכספים. נפסק להלכה (שולחן ערוך יורה דעה סימן רנ סעיף א) שנותנים לעני "כדי מחסורו אשר יחסר לו". כלומר, כל דבר שאדם זקוק לו שהוא אינו יכול לשלם עליו בכוחות עצמו. מי שיש לו צורך ברכב, ואין לו, רכישת רכב עבורו היא קיום של מצוות צדקה. כמובן שרוב האנשים היו מעדיפים לתת את כספי הצדקה שלהם למטרות קריטיות יותר, ולומר לאותו אדם שעם כל הכבוד, יתכבד וייסע בתחבורה ציבורית. אך אין זה אומר שרכישת רכב עבורו אינה קיום של מצוות צדקה.

זה מה שאומר הש"ך: יש כלה. היא לא מסוגלת לשלם על החתונה הראויה לה. סבסוד החתונה הוא קיום של מצוות צדקה. וכן סעודת ברית מילה. מבחינה עקרונית אין הבדל בין סבסוד ברית המילה ובין אספקת סעודה למשפחה שאינה יכולה לשלם על ארוחת הערב שלהם, שניהם עונים על הגדרה "כדי מחסורו אשר יחסר לו", ולכן שניהם כלולים במצוות צדקה. מסתבר שהוא הדין לפסק של הבכורי יוסף. אם אין לקהילה ספר תורה, רכישת ספר תורה עבורם עונה על הגדרת "כדי מחסורו אשר יחסר לו" עבור קהילה זו, ולכן יש בכך קיום מצוות צדקה. לא מצד קיום מצוות כתיבת ספר תורה (אותה שולל הנצי"ב) וגם לא מצד מצוות הקריאה בספר התורה, אלא מצד הצורך של הקהילה להחזיק ספר תורה.

המהרש"ל (מובא בש"ך סימן רמט ס"ק ג) פוסק בשם המהר"ם שאפשר לקנות ספרים מכספי מעשר כספים ולהשאיל אותם לאחרים.

הט"ז (שם ס"ק א) אומר שחשוב לכתוב בספר שהספר נקנה מכספי מעשר, כדי שהמשפחה לא תחזיק את הספר כשלם. הפתחי תשובה (שם) מביא בשם ספר משנת חכמים שאסור לקונה למכור אותם בשום פנים ועבור שום דבר, מפני שהספרים אינם שלו. ערוך השלחן (יורה דעה סימן רמט סעיף י) אומר שמי שמשתמש בהיתר זה צריך לשים את הספרים במקום בו אנשים יוכלו להשתמש בהם (באוצר ספרים, בבית מדרש), ולא להחזיק אותם אצלו.

מן הדברים עולה שגם ההיתר המפורסם הזה מבוסס על אותו הרעיון: לומדי בית המדרש זקוקים לספרים לצורך הלימוד שלהם. רכישת הספרים והנחתם במקום בו הלומדים יכולים להשתמש בהם היא קיום של "כדי מחסורו אשר יחסר לו". (ראוי לציין שכיום קשה לומר שלאנשים קשה למצוא ספרים זמינים ללימודם, כך שבדרך כלל כיום יהיה קשה להשתמש בהיתר זה).

כמובן שסיוע לאחרים לקיים מצוות הוא גדול יותר מסיפוק דברים אחרים שהם בבחינת "כדי מחסורו", אך ההיתר להשתמש בכספי המעשר לצורך זה אינו נובע מעצם קיום המצווה, אלא מכך שהמצוות הללו חסרות לאנשים. אם כך, למרות שאין לרכוש תפילין או ארבעת המינים מכספי מעשר כספים, רכישתם לצורך מי שאינו מסוגל לרכוש אותם בכספו שלו, ורוצה שיהיה לו סט שלו (ולא להיסמך על הסט של הקהילה) זה קיום של מצוות מעשר כספים.

info@eretzhemdah.org ניתן ליצור קשר עם הכותבים דרך:

[ארץ חמדה – קישור לשיעורי "מורנו" ביוטיוב](#)

מתפללים לרפואתם השלימה, בתוך שאר חולי עם ישראל:			
שמואל בן ברוריה	ניר רפאל בן רחל ברכה	חנה בת אוריה	החייל, איתמר חיים בן ציפי ציפורה
רות צפורה בת חנה	ישי בן מרים	הילל בן תמר שפרה	טל שאול בן יפה
מאירה בת אסתר	הילה צפנת בת שרה טובה	עודד בן חיה	מיכאל אלכסנדר אברהם בן שרה מלכה
שלמה בן שולמית	ר' יצחק בן בריינדל גיטה	מינדה לאה בת ליפשה	חוה ראנלה בת פיילא
	חיים מרדכי פרץ בן אסתר מילכה	משה בן אסתר חיה	רבקה בת שרה בלה
			נבו בן פריבה

שו"ת במראה הבזק

(מתוך ח"ג)

Bologna, Italy

בולוניה, איטליה

אלול תשנ"ג

גדרי "מוטב יהיו שוגגים"

שאלה

באילו מקרים בהלכה מותר לסמוך על הכלל: "מוטב שיהיו שוגגין ואל יהיו מזידין" (ביצה ל ע"א)?

תשובה

אף על פי שהתורה מצוה: "הוכח תוכיח את עמיתך"¹, אמרו חז"ל במקומות מספר² שפעמים יש להימנע מהוכחת החוטא, מטעם ד"מוטב שיהיו שוגגין ואל יהיו מזידין". ומדברי הפוסקים נמצאנו למדים שישנם תנאים מגבילים מספר שדווקא בהיותם מתקיימים, נדחית מצוות התוכחה, והכלל הנ"ל תקף. ואלה הם התנאים:

א. שיהא ברור³, שאם יוכיחו את החוטאים, לא יקבלו התוכחה⁴, אך אם יש ספק, שמא יקבלו ממנו - צריך למחות אף במידי דרבנן⁵.

ב. דווקא בדבר שאינו מפורש בתורה, אבל באיסור מפורש בתורה צריך למחות⁶. והרב חיד"א בספר "ברכי יוסף"⁷ כתב בזה, שדווקא במקום שמסור בידנו להעניש ולמנוע את החוטא מלחטוא לאחר שנמחה בו - דווקא בכגון זה צריך למחות בעובר על איסור המפורש בתורה (באופן שברור שלא יקבל התוכחה, כאמור בתנאי א), אבל בלאו הכי - אין צריך למחות.

ג. דווקא בשוגג, אבל דבר שידוע, שהחוטאים עושים אותו במזיד, צריך למחות. ונראה דאף זה אינו כי אם במקום שמסור בידנו למנוע אותו מלחטוא⁸, כנ"ל.

ד. הרשב"ץ כתב שאומרים "מוטב" וכו' ונמנעים מלהוכיח בדבר שהכל שוגגים בו, אבל בדבר שמיעוטם שוגגים, והרוב, לעת עתה, אינם נכשלים בזה - מוחין כדי להזהיר האחרים שלא יבואו למכשול⁹.

לסיכום: בזמן הזה שלא מסור בידנו להעניש ולמנוע את החוטא מלחטוא, כל שברור שהחוטא לא יקבל התוכחה - לא ימחה.

¹ ויקרא יט, יז.

² מס' שבת (קמח ע"א), ביצה (ל ע"א), בבא בתרא (ס ע"ב).

³ בהגדרת הוודאות לעניין זה הסיק הרב יהודה הנקין שהדבר תלוי בהערכת המוכיח, ועיין עוד בעניין זה במאמרו ב"תחומין" (כרך ב).

⁴ בבא בתרא ס ע"ב, תוס' ד"ה מוטב, והובא להלכה ב"משנה ברורה" (סי' תרח ס"ק ג).

⁵ "משנה ברורה" הנ"ל.

⁶ רא"ש (ביצה דף ל בשם בעל ה"עיתור"), ונפסק להלכה בשו"ע או"ח (סי' תרח סעיף ב), ובמאמר הנ"ל בהערה 3 סיכם שיטות ראשונים בזה, והביא אחרים שחולקים וסוברים, שאף בדבר מפורש בתורה אומרים "מוטב יהיו שוגגים".

⁷ וכן הסכים מרן הרב ישראלי בספרו "עמוד הימיני" (סי' י), דלא כ"ביאור הלכה" סי' תרח ד"ה מוחין בידם.

⁸ וכן כתב הריטב"א (מכות כ ע"ב ד"ה וכמה), הסמ"ק ועוד ראשונים (ולא כסמ"ג), והובאה שיטה זו להלכה (סי' תרח ס"ק ה). ועיין ב"משנה ברורה" שם ס"ק ו שהסכים, שבעצם חילוקו של בעל ה"עיתור" (תנאי ב) הוא גם מטעם שבדבר המפורש בתורה - בוודאי הם מזידיים, ולכן

9
אין אומרים "מוטב שיהיו שוגגים" (כן כתב הרשב"א, ביצה דף ל ע"א). על פי זה יש לומר שחידושו של ה"ברכי יוסף" יהא נכון גם בחוטא במזיד - אמנם צריך להוכיחו, אך דווקא במקום שיש ביד המוכיח למונעו מלחטוא עוד.
הובאו דבריו להלכה ב"שער הציון" (סי' תרח ס"ק ב).
גם באופנים שלגביהם עולה מכל האמור, שיש להוכיח, ואין אומרים "מוטב יהיו שוגגים", ישנן נסיבות שמטעמים אחרים אין להוכיח, כגון:
א. פורקי עול שיצאו מכלל "הוכח תוכיח את עמיתך" (וכבר הכריעו פוסקים שרוב האנשים שאינם שומרים תורה ומצוות בזה"ז, הם בכלל "עמיתך").
ב. "ביאור הלכה" (סי' תרח ד"ה חייב להוכיח) כתב שדווקא באיש את אחיו שליבו גס בו. אבל אם היה איש אחר, שאם יוכיחנו, ישנאנו וינקום ממנו, אין צריך להוכיחו.

בשם צוות המשיבים ובברכת התורה,
הרב משה ארנרייך הרב יוסף כרמל
ראשי הכולל

גם אני מאשר :
הרב שאול ישראלי

ארץ חמדה – קישור לשו"ת במראה הבזק באתר

ניתן ליצור קשר עם הכותבים דרך: info@eretzhemdah.org

הספר משטר ומדינה בישראל על פי התורה (4 כרכים) מאת הרב נפתלי בר אילן,
יצא לאור בעריכה חדשה בהוצאת מכון "ארץ חמדה"

הספר מתמודד עם אתגרי השעה הניצבים בפני המדינה היהודית העצמאית ע"י ניתוח ובירור מקיפים במקורות. בין הנושאים הנדונים - משטר דמוקרטי ומלוכני, שלטון החוק, הפרדת רשויות, ביקורת שיפוטית, טוהר השלטון, מדיניות פסקלית ומוניטרית, שירותי רווחה, סל תרופות, איכות הסביבה, משפט בינלאומי, אמנת ג'נבה, כבוד האדם וחירותו, פיתוח האישיות, זכויות אזרח ועוד ועוד.
זכה בפרס הרב קוק ובפרס הרב ישראלי של מכון ארץ חמדה.

